

DÁVIDHÁZI PÉTER

Hogyan látjuk ma?

Előszó a Sötér-centenárium megemlékezéseihez

Sötér István, az irodalomtörténész, kritikus, író és műfordító 100 évvel ezelőtt, 2013. június 1-jén született. Pályafutásának kibontakozását a lexikonok előzékenyen válogatott adatai egyetlen, megállíthatatlan, politikai korszakokon átívelő sikertörténetnek láttatják. Az Eötvös Collegium növendéke, aki itthoni tanulmányai közben, 1935–1936-ban a párizsi École Normale Supérieure-ön is tanult, magyar–francia-német szakosként 1937-ben végzett a budapesti egyetemen. A háború után, 1948-tól a Szegedi Tudományegyetem tanára, majd 1952-től 1983-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanszékvezető professzora, közben, 1956-ban oktatási miniszterhelyettes. 1957-től 1983-ig, egy negyedszázadon át az Irodalomtörténeti, majd korszerűsített névén az Irodalomtudományi Intézet igazgatója. Közben monográfiákat és tanulmányokat publikált, főszerkesztője volt a hatkötetes akadémiai irodalomtörténetnek, szépirodalmi műveket írt és regényeket fordított. Pályafutása során sokféle elismerésben részesült. Már 1954-ben Kossuth-díjas, 1955-től az MTA levelező, 1965-től rendes tagja, 1960-tól 1970-ig a Magyar PEN Club elnöke, 1979-ben kismonográfia jelent meg róla Ferenczi László tollából, 1985-ben József Attila-díjat kapott. Megbecsülték külföldön is: 1965-től az AILC, azaz a Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtörténeti Társaság vezetőségi tagja, 1970-től 1973-ig elnöke, 1975-ben a Sorbonne Nouvelle díszdoktora. Már huszonöt éve, hogy 1988. október 7-én, mondhatni a rendszerváltás előestéjén meghalt.

Egykor sokat ünnepelt munkássága körül az utóbbi években egyre sűrűbb csönd érezhető. Születésének centenáriuma idén lehetőséget kínált arra, hogy megvizsgáljuk, mit gondolunk tudósi és írói életművéről mai szempontból. Először, 2013. június 4-én az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetének rendezvénye törte meg a csöndet: az ottani pódiumbeszélgetésen azok az idősebb kollégák elevenítették föl egykori igazgatójuk alakját, akik személyesen ismerték, s róla őrzött emlékképeiket akarták megosztani fiatalabb munkatársaikkal. Ezután az MTA I. Osztályának ülészakán, 2013. szeptember 23-án az írásban megismerhető életműre összpontosítottunk. Előadónk a szakma több nemzedékét és az ország különböző egyetemeit képviselték, s az életműből más-más szövegcsoportot vizsgáltak, más-más nézőpontból közelítve hozzá.

Meggyőződésünk szerint egy tudós születésének századik évfordulója nem csupán kegyeletes ünnep, amelyen az alkalomhoz illő tisztelettel kell megemlékeznünk róla, hanem egyúttal arra kötelez, hogy a tőlünk telhető elfogulatlansággal tegyük mérlegre hagyatékát, mégpedig annak egykori feltételrendszerével együtt. Ennek

jegyében adjuk most közre az akadémiai ülésszakon elhangzott vagy kiegészítésül utólag írt tanulmányokat, őszintén remélve, hogy fokozatosan kibontakozó együttesükből nemcsak a Kádár-korszak egyik emblematikus tudósi életművéről kapunk mai összképet, hanem közvetve talán megérthetünk valami általánosabbat is a közelmúlt magyar irodalomtudományának rejtett működéséből.